

# Råd og vink

## for skriftlig dansk på hf 2021

*Råd og vink præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende de skriftlige eksamenssæt, men indfører ikke nye bindende krav. Rapporten henvender sig til dansklærere og skriftlige censorer, men elever kan også læse med.*

*Råd og vink er skrevet af May Britt Klamer, formand for opgavekommissionen, og godkendt af Nicolai Rekke Eriksen, fagkonsulent*

## Indhold

Indledning .....	2
Årets sæt.....	3
Generelt om opgavesæt .....	4
De enkelte genrer.....	4
Hvad skal eleverne kunne, når de skriver en analyserende artikel? .....	5
Hvad skal eleverne kunne, når de skriver en debatterende artikel? .....	5
Særlige fokuspunkter vedrørende de enkelte skrivegenrer .....	6
Den analyserende artikel .....	6
Den debatterende artikel.....	7
Gennemgående fejl og mangler i årets besvarelser.....	9
Generelt om årets besvarelser .....	9
Ad 1: Besvarelse af den stillede opgave .....	9
Ad 2: Udvalgelse af analysepointer .....	10
Ad 3: Indledning og afslutning.....	10
Oversigt over opgaver og emner fra 2018-2020.....	10
Ressourcer til arbejdet med skrivning og de to skrivegenrer .....	12

## Indledning

Også 2021 bød på særlige omstændigheder som følge af covid-19, og der var derfor to eksamenssæt i skriftlig dansk A på hf, der blev afviklet hhv. den 20. og 21. maj. De fleste hf-hold aflagde prøven den 21. maj. Som tidligere år tager ”Råd og vink” afsæt i de tilbagemeldinger, som censorerne er kommet med.

## Årets sæt

[Årets opgavesæt kan findes her.](#)

De seks analyserende opgaver i årets to eksamenssæt tog som sædvanligt afsæt i forskellige teksttyper, hvor eleverne blev bedt om at undersøge, hvordan emnerne kommunikation, sorg, faglig formidling, venskab samt fortællinger om de voksnes verden optræder i genrer som novelle, kortfilm, dokumentar, taler og fagtekster. De to debatterende artikler havde fokus på hhv. influencers ansvar samt iscenesættelse og dramatisering i dokumentar.

[Hvordan eleverne fordelte sig på de forskellige opgaver, og hvordan karaktererne blev fordelt, kan ses i eksamensstatistikken her.](#)

Generelt synes der blandt censorerne at være bred tilfredshed med årets sæt. Sættene blev vurderet som varierede og som et udmærket udgangspunkt for at bedømme elevernes forskellige faglige niveau. Særligt to forhold ved de stillede opgaver gav dog anledning til bemærkninger fra flere censorer, nemlig den overordnede vægtning af litteratur, sprog og medier samt emnevalg i de debatterende artikler.

I forhold til førstnævnte, så er vægtningen af de tre perspektiver på hf som bekendt 1:1:1. Når der i hvert eksamenssæt skal stilles 4 opgaver, bliver det udfordrende at stille opgaver, der svarer til vægtningen af de tre perspektiver. Hensigten bliver derfor at formulere opgaver, der inddrager de tre perspektiver på en meningsfuld måde i de 4 opgaver og på en måde, der giver hf-eleverne det bedst mulige afsæt for en god besvarelse. Eftersom den debatterende artikel ikke som udgangspunkt lægger op til inddragelse af litteratur, vil det derfor påhvile de tre analyserende opgaver at inddrage litteratur. Dette tilstræbes naturligvis, ligesom det tilstræbes at opgaveformuleringerne skal give eleverne et meningsfuldt fokus for deres undersøgelse. I nogle tilfælde, som det i år var tilfældet med opgaven om ”Lasagne”, vil eleverne i den litterære analyse blive bedt om – også – at fokusere på et sprogligt perspektiv, men dette udelukker ikke oplagte muligheder for den velkendte novelleanalyse og -fortolkning. Tværtimod er det sproglige fokus tænkt som en hjælp til eleverne i deres skrivningsproces, der skal understøtte deres demonstration af faglige og formidlingsmæssige evner.

De to debatterende artikler har i år præsenteret hf-eleverne for forskellige vinkler på et emne, hvor eleverne inviteres til at tænke med og dermed danne deres egen holdning til emnet. På denne måde får eleverne mulighed for at levere en helstøbt argumentation, der fungerer overbevisende på modtageren. Den ene opgave handlede om influencers ansvar, mens den anden opgave havde sit fokus i iscenesættelse og dramatisering af dokumentarer. Begge opgaveformuleringer til den debatterende artikel består af forskellige teksttyper, der skal inddrages i elevbesvarelsen. I den debatterende artikel, hvor hovedsigtet er at diskutere synspunkter angående en sag og argumentere for sit syn på den pågældende problemstilling, skal materialet, der er knyttet til opgaven, ikke blotlægges med samme omhu som i den analyserende artikel, men inddrages på en måde, der levner plads til, at man som afsender kan fremstå som tekstens dominerende stemme. Det betyder ikke, at man skal afholde sig fra analytiske eller karakteriserende iagttagelser af forhold i teksterne, for sådanne iagttagelser kan netop bruges som elementer i ens egen argumentation – og demonstrerer jo desuden danskfaglig kompetence – men dvæler man ved samtlige spidsfindigheder i materialet, bliver ens afsenderposition som diskussions-iscenesætter og debattør nemt for spag. Eleverne bør altså i undervisning i eksamensgenrerne trænes i at inddrage det givne materiale på en måde, der er udbytterigt for deres egen argumentation, og som derudover giver eleven mulighed for at vise sin danskfaglighed. På denne baggrund bør eleverne være i stand til at debattere ethvert emne med en danskfaglig vinkel.

I tillæg til ovenstående pointer om både den analyserende og den debatterende artikel, signalerer opgaveformuleringer, der trækker på to eller alle tre perspektiver, hvor vigtigt det er, at eleverne lærer at jonglere mellem perspektiverne og ikke forstå dem som adskilte elementer i danskundervisningen, ligesom eleverne skal være opmærksomme på, at mange teksttyper og -genrer kan og vil optræde i alle 4 opgavetyper. Ovennævnte bør altså også tildeles opmærksomhed i den daglige undervisning i de skriftlige genrer.

## Generelt om opgavesæt<sup>1</sup>

De opgaver, der stilles i et eksamenssæt, er formuleret med udgangspunkt i beskrivelserne for de enkelte skrivegenrer, der igen knytter an til Gymnasielovens overordnede formuleringer om dannelse og personlig myndighed samt til Læreplanen for dansk fra 2017, hvori danskfaget er karakteriseret ved at skulle ”forbinde sprog, kultur, historie, æstetik og kommunikation i en konkret virkelighed” gennem ”undersøgelse og produktion af dansksprogede tekster, med udgangspunkt i et udvidet tekstbegreb”. Opgaveformuleringerne skal således give eleverne lejlighed til at demonstrere, at sådanne undersøgelser og produktioner har fundet sted i løbet af de år, de har modtaget undervisning i faget, og at det har sat dem i stand til – også i eksamenssituationen - at forholde sig kvalificeret og personligt til forskellige danskfaglige emner og til en eller flere ukendte tekster. Den danskfaglighed, der skal bringes i spil i en eksamensopgave og i besvarelsen af den, har både et metodisk aspekt og et mere alment aspekt. Til den metodiske danskfaglighed hører beherskelse af redskaberne til behandling af en bestemt type tekst, og denne faglighed har således primært at gøre med, hvad man isoleret set kan tænke og sige OM den pågældende tekst. Den almene danskfaglighed består i også at kunne tænke og sige noget MED (og måske IMOD) den pågældende tekst, hvilket eleven viser ved fx at kunne perspektivere teksten, positionere sig i forhold til teksten, vinkle fremstillingen af teksten, reflektere med afsæt i teksten og i det hele taget bruge sin danskfaglige viden på en relevant (og måske endda kreativ og personlig) måde i forhold til teksten. Overbetones det metodiske aspekt, kan opgavebesvarelsen blive for formalistisk, upersonlig og uvedkommende, især hvis den slavisk følger en analysemodel og ukritisk anvender de begreber og vinkler, modellen foreslår. Men mangler det metodiske aspekt helt, kan opgavebesvarelsen blive for ukvalificeret, sludrende og uden præcision. Som i så mange andre sammenhænge gælder det om at finde den rette balance. Som det afspejler sig i de enkelte skrivegenrers grundlæggende skriveformål (AA: formidle din forståelse af en teksts hvad, hvordan og hvorfor klart for en læser; DA: forsøge at overbevise din læser om dine synspunkter), lægger de op til, at eleverne skal henvende deres danskfaglighed mod en intenderet modtager og gøre den relevant og vedkommende i deres egen tekst. Det kan eleverne gøre ved dels at bruge deres viden fra dansklektionerne mere aktivt i deres skrivning gennem inddragelsen af konkrete eksempler og perspektiveringer, dels ved at skrive med en personlig stemme eller skriveridentitet, der korresponderer med den valgte skrivegenre. Begge dele øger sandsynligheden for, at de færdige produkter bliver mere vedkommende, men det stiller samtidig store krav til elevernes skriveproces. [...] Eksamenssættene indeholder fire opgaver: tre analyserende og en debatterende artikel og er desuden altid forsynet med beskrivelser af de to skrivegenrers egenart og krav. I de stillede opgaver kan danskfagets tre perspektiver optræde hver for sig eller blandet, og de materialer, der er knyttet til de enkelte opgaver, kan være af meget forskellig karakter, idet de skal afspejle de mange forskellige former for kommunikation om store og små aspekter ved menneskelivet, der er danskfagets interessefelt. På samme måde kan variationen i de emner, der ønskes belyst i de forskellige opgaver, være stor. Det tilstræbes dog, at emnerne enten er så målrettet noget specifikt kernestof eller har en sådan bredde, at det for enhver eksaminand er principielt muligt at demonstrere, at vedkommende har fået noget ud af sin danskundervisning, eller - med læreplanens ord - at ”arbejdet med fiktive og ikke- fiktive tekster i alle medier [har udviklet] elevernes kritisk-analytiske sans og perspektiv på verden og dem selv.”

### De enkelte genrer

Genreerne og de enkelte opgaver har til hensigt at give eleverne et rum, hvor de på forskellig vis kan bringe deres egne stemmer i spil og på den måde øve sig i at medvirke aktivt og ansvarligt i et demokratisk samfund (jf. Gymnasieloven § 1 Stk. 4). Det betyder, at vi både som lærere og censorer skal tillade eleverne en frihed til – inden for opgavernes og genrerens rammer – at vinkle og strukturere deres skriftlige undersøgelser af tekster og danskfaglige emner. Vi bør således undgå at låse os (og eleverne) fast i mesterfortolkninger og skabeloniserede

---

<sup>1</sup> Dette afsnit er lånt fra *Råd og Vink for skriftlig dansk på hf 2020*, der kan findes via dette link: <https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/R%C3%A5d%20og%20vink%202020%20HF.pdf>

forestillinger om præcis, hvordan den enkelte besvarelse skal opbygges, og hvilke elementer den skal indeholde. Som udgangspunkt kan man henholde sig til den rammesætning, der er formuleret under fanen ”Opgavegenrer” i de elektroniske opgavesæt. Overordnet set skal eksamensstilene vurderes på sprog, struktur, faglighed, genre/formidling og emnebesvarelse.

### Hvad skal eleverne kunne, når de skriver en analyserende artikel?

- Lave en præcis, fokuseret og dybdegående analyse, hvor de undersøger det, opgaven beder dem om at undersøge
- Formidle undersøgelsen af teksten klart, vinklet og sammenhængende
- Vise blik for tekstens hvad, hvordan og hvorfor
- Gå tæt på teksten og citere centrale passager og hæve sig over tekstnedslagene vha. relevante analysebegreber. Ved analyse af filmklip, kan eleverne også underbygge med skærmmklip
- Forholde sig til opgaven og teksterne på en måde, der vidner om 2 års danskundervisning på A-niveau.

Ovenstående punkter stammer fra fagkonsulentens udgivelse ”Den skriftlige eksamen og de tre eksamensgenrer i dansk stx og hf – genredefinitioner og vejledende bedømmelser af 6 elevstile”, der bl.a. opridses hvad eleverne skal kunne for at skrive en (vellykket) analyserende artikel. I årets censorrapport fremgår det, at der er områder med plads til forbedring, og som derfor er vigtige at stille skarpt på i den daglige undervisning. I forhold til den analyserende artikel peger censorerne særligt på et aspekt: Manglende dybde i analysen.

### Hvad skal eleverne kunne, når de skriver en debatterende artikel?

Den debatterende artikel er stadig relativt ny for HF-undervisere og -censorer. Derfor er det vigtigt, vi hæfter os ved, hvad eleverne skal kunne for at skrive en debatterende artikel, så vi kan sikre konsensus i bedømmelserne af disse ved den skriftlige prøve i dansk. I udgivelsen ”Den skriftlige eksamen og de tre eksamensgenrer i dansk stx og hf – genredefinitioner og vejledende bedømmelser af 6 elevstile”, opridses en række centrale punkter eleverne skal beherske for at kunne skrive en (vellykket) debatterende artikel. Alle disse punkter er derfor indsatser, vi skal arbejde med i undervisningen for at forberede eleverne bedst muligt på eksamen. Af listen fremgår det, at eleverne skal kunne:

- Læse de centrale synspunkter ud af teksten/teksterne og dels formidle dem klart, dels bruge dem som led i deres argumentation
- Formulere med- og modsynspunkter (pro og contra). Der skal tages afsæt i tekstmaterialet, men det er oplagt, at eleverne også trækker på deres egen viden om emnet
- Positionere sig i forhold til emnet og de forskellige synspunkter om emnet. Dvs.: på en overbevisende og velovervejet måde formulere hvor de selv står i forhold til emnet
- Bevæge sig både på et mere abstrakt og teoretisk debatniveau og på et konkret niveau med inddragelse af fagligt relevante eksempler, der illustrerer og underbygger synspunkterne. Eksemplerne kan være a) det supplerende tekstmateriale fra opgaven, b) stof fra undervisningen, c) noget eleverne har læst eller hørt og d) egne erfaringer og oplevelser
- Forholde sig til emnet og den faglige problemstilling på en måde, der vidner om 2 eller 3 års danskundervisning på A-niveau
- Skrive engageret og med overbevisning.

Censorerne på årets eksamenssat peger på problemstillinger, der vedrører elevernes manglende evne til netop at opfylde disse punkter. Her henvises til ”Råd og vink 2019” (s. 2-11), hvor der gives anbefalinger og øvelsesideer til (for)arbejde med at skrive diskuterende og debatterende. Det tydeligste mønster, der tegner sig i årets censorevaluering er, at der i elevbesvarelserne fortsat savnes overbevisende debat.

## Særlige fokuspunkter vedrørende de enkelte skrivegenrer

### Den analyserende artikel

Mange af årets censorer har i år udtrykt, at en overraskende stor andel af de elever, der valgte opgave 1 (begge eksamenssæt), er faldet i den fælde, hvor de i stedet for at analysere, har lavet et referat af novellen og suppleret med enkelte citater og kommentarer. De har med andre ord ikke analyseret og fortolket novellen, som de skal i opgave 1. Censorerne peger på flere eksempler på citatmosaik, parafrase, genfortælling og redegørelse end normalt, og nedenstående eksempel fra en besvarelse af opgave 1 ("Julemanden sover hjemme hos os") fra eksamenssættet d. 20/5 2021 underbygger dette:

#### Eksempel A1 (under middel), analyserende artikel

Novellen "julemanden sover hjemme hos os" præsenterer at fortælling foregår i et nabolag med naboer, der passer på hinanden (side 1 linje 36) "far gik altid med hende, mens jeg blev tilbage hos Marcela, vores nabo" Her høre vi at når faren eller moren er væk, er der altid naboen de kan regne med. Det et meget socialt nabolag.  
Man gætter på det foregik i år 2000 og op af, da sønnen han ønsker sig en fjernstyret bil, som er mere moderne. (Side 1 linje 9-10) "Jeg havde ønsket mig en fjernstyret 10 bil" Det foregik i perioden oktober til december, men selve historien fandt sted i december måned ved jule tiden, tæt på juleaften (Side 1 linje 18-19) "man kunne se, at han var træt af at arbejde så hårdt; jule tiden må være deres hårdeste tid på året" Det foregik også på forskellige tidspunkter på dagen, det var både morgen, middag og aften. (side 1 linje 37)" Der var hverken mælk eller cornflakes om morgenen", (side 2 linje 60-61) "og nogle aftner blev far inde hos hende ved siden af for at spille poker", (Side 2 linje 65) " Mange eftermiddage var Marcela inde hos os;" Det foregik alle sammen på forskellige tidspunkter.

Denne besvarelse viser tydeligt, hvordan eleven i for ringe grad frigør sig fra tekstens indholdsside. Undersøgelsen begrænser sig på denne måde til ren parafrase supplerer med citater, hvilket er præcis den problematik, årets censorer har peget på.

Eleverne kan med fordel trænes i at skrive afsnit, der er bygget op omkring en påstand/pointe, et eksempel (et citat), en forklaring og en overgang til næste pointe. Denne model kaldes også PEFO-modellen. I eksemplet nedenfor, ligeledes en besvarelse af opgave 1, 20/5 2021 ("Julemanden sover hjemme hos os"), følger eleven tydeligvis denne model, hvilket bringer elevens analyse op på et solidt fagligt niveau:

#### Eksempel A2 (over middel), analyserende artikel

Novellen er fortalt med et bagudsyn, der genfortæller barnets opfattelse af flere små episoder, som førte til opløsning af familien. Den starter ud in medias res, og allerede ved begyndelsen sættes rammen for historien. Det bliver her tydeligt, at fortællingen er et tilbageblik på en jul, hvor tingene eskalerede for den lille familie: "Den jul, hvor julemanden sov hjemme hos os, var den sidste gang, vi alle sammen var sammen (...) selv om jeg ikke tror, at julemanden havde noget at gøre med det" (ll. 1-3). Som det fremgår af citatet, førte julens eskapader til en skilsmisse, som ifølge barnet ikke var forårsaget af julemandens visit. Ved at læse videre i teksten tyder det dog på, at julemanden netop er årsagen til familiens opbrud.

Denne elev viser god faglighed gennem anvendelsen og inddragelsen af fagbegreberne bagudsyn og in medias res. Eleven underbygger sin pointe med et kort, velvalgt citat og herefter en fagligt funderet forklaring på sammenhængen. Sprogligt markerer eleven med sin sidste sætning i eksemplet, at en ny pointe følger, og eleven laver derigennem en elegant overgang til næste afsnit. Strukturen i hvert afsnit er bygget op omkring PEFO-modellen, ligesom det ses i eksemplet her. Besvarelsen placerer sig således over middel.

Har man et hold, der har svært ved at bevæge sig op på et analyserende og fortolkende niveau i deres skriftlige opgaver, kan de præsenteres for et relativt simpelt værktøj, der består af en skabelon til PEFO, og som udfyldes forud for skriveprocessen, altså i førskrivningsfasen. Et eksempel på en sådan skabelon kan se således ud:

	Elevens egne ord (= analyse/fortolkning)
Pointe/påstand	
Eksempel fra teksten (citat)	
Forklaring (hvordan hænger min pointe og det valgte citat sammen)	
Overgang til næste PEFO	

## Den debatterende artikel

I tråd med tidligere år, peger årets censorer på, at eleverne i årets to eksamenssæt ikke i høj nok grad får gennemskuet argumentationen og selv argumenteret for en holdning. Eleverne kan højne deres faglighed i den debatterende artikel ved at demonstrere viden om argumentationsanalyse samt sproglige og retoriske virkemidler, både gennem deres behandling af teksterne i eksamenssættet og i måden de ytrer deres egen holdning.

Eleven, der har skrevet eksempel B1 mangler en forankring i sin danskfaglighed, idet besvarelsen ikke introducerer fagbegreber eller anden danskfaglighed, men blot refererer holdningerne i teksterne.

### Eksempel B1 (middel), debatterende artikel

Det er alle aldersgrupper der ser influencers livsstil på de forskellige sociale plar former. Dette har udviklet sig hurtigt på meget kort tid, Sarah vil gerne have at der bliver taget politisk stilling til influencers negative påvirkning af unge for ellers ville hun frygte at ”konsekvensen ved at lade det udvikle sig uden regulering bliver, at unges personlige identitet og individualisme trues af glorificeringen af de livsstile og standarder, som fremstilles af influencers på sociale medier” dette vil sige at der burde blive taget hånd omkring influencers negative påvirkning på de unges personlige udvikling og man burde ikke skulle true individualisme til at ændrer end enkelte menneskes velfærd for samfundet skyld med en glorificering af deres livsstil. Sarah Leonora Bove Krockert ” Dannelsen af unges normer og værdier skal ikke varetages af ansvarløse influencers”, ud fra dette debatindlæg, giver hun et eksempel på en influencer der hedder Fie Laursen som har publiceret plastikkirurgiske indgreb, hendes selvmorsbrev, historier om drukture, stoffer og sugardating osv. hun er hvad man vil kalde for ansvarløs influencer. Der er nogle influencers der er bevidste omkring hvad de ligger ud og tager ansvar for det, men det er blevet alt for nemt for unge til at få adgang til de forskellige positive influencers, men også de negative influencers der vælger at ligge indhold ud der har en dårlig indflydelse på den unges evne til at skulle udvikle en sund fornuft og ansvarsfuld bevidsthed.

Eleven, der har forfattet eksempel B2, viser sin faglighed ved at besvarelsen præsenterer fagbegreber (rygdækning, etos, generaliseringsargument, logos, patos) og forankring i tekst 4a, samtidig med at eleven allerede i sin sproglige udformning af besvarelsen er i gang med at markere den holdning, der senere vil blive præsenteret i en velformuleret og fagligt funderet argumentation.

### Eksempel B2 (over middel), debatterende artikel

I dette debatindlæg bliver der, af Sarah Leonora Bove Krockert, ikke lagt skjul på, hvad hendes holdninger til influencers og deres indflydelse på børn og unge er. Krockert ser på dette som et stort problem, at influencers har så meget frihed på de sociale medier og på påvirkningen af unges identitetsdannelse. Derfor er hun også stor fortaler for at der bør blive taget politisk hånd om, hvilken påvirkning disse influencers bør have på unge. Som hun så velformuleret siger det her ”Netop fordi det er et fænomen, som har udviklet sig markant på kort tid, mener jeg, at der bør tages politisk stilling til influencers påvirkning af de unge” (S.1 L. 9-10). Her gør Krockert problematikken til et politisk problem, hvilket viser os, hvilken seriøsitet hun mener dette emne

bør håndteres med. Hun bruger samtidig politikkerne som rygdækning og etos for hendes argumentation. Samtidig ser hun det også som et problem, at der er et skiftene ansvar i opdragelsen fra primært at være forældrene til nu at være institutionerne. Da forældrene får langt mindre kontrol over, hvad deres børn beskæftiger sig med, samtidig med at denne påvirkning af influencers bliver langt mere tilgængelig.” [...] Det er alt for nemt for unge at få adgang til influencere, som bevidst publicerer indhold, der har direkte dårlig indflydelse for unges evne til at udvikle en fornuftig og ansvarsfuld bevidsthed” (S.1 L. 16-18). I dette eksempel ser vi, hvordan Krockert mener, at unges udvikling skades af denne påvirkning fra influencers og, hvordan denne såkaldte glorificerede livsstil kan påvirke unge. Denne glorificerede livsstil er et af Krockert største kritikpunkter, da hun mener at dette påvirker børn og unge negativt samtidig med, at det påvirker deres identitetsdannelse. Derudover ser hun dette som et problem, da dette normaliserer problematiske normer og værdier overfor unge mennesker. Gennem fremstillingen af sine holdninger er det tydeligt, at Krockert ser dette problem som en problematik der ikke kan løses ved at tale med børn og unge, hvilket fratager dem muligheden for at komme med deres syn på sagen. Ydermere er hun meget generaliserende overfor befolkningen, hvor hun kun påpeger alle de negative aspekter og udnytter generaliseringsargumentet til sin fordel. Dette forstærker samtidig hendes brug af logos og patos, da det giver mening, at det er synd for de unge, at de ”dumme” influencers påvirker dem på denne måde.

En opfordring til den daglige undervisning i den debatterende artikel kan dermed være, at eleverne skal bruge fagbegreber, hvis de er relevante i sammenhængen og tjener til at underbygge elevens egne synspunkter. Eleven vil i forarbejdet til opgavebesvarelsen gøre sig selv en stor hjælp ved at lave en argumentationsanalyse af tekstmaterialet. Herfra kan de mest relevante mellemregninger og pointer præsenteres i selve besvarelsen, men det er vigtigt, at det er elevens egen argumentation og formidling, der bliver det bærende element i artiklen.

En helt central del af den debatterende artikel er, at eleverne skal vise deres evne til at argumentere. Denne evne har årets censorer problematiseret, idet en del elever netop ikke evner at argumentere overbevisende, men derimod enten parafraserer opgavesættets tekster eller fejlargumenterer ved at debattere et emne, der er skævt i forhold til opgaveemnet. I den debatterende artikel er det vigtigt at lære eleverne, at de ikke kan finde plads til alle vinkler af deres holdning, og derfor bliver nødt til at udvælge et par gennemslagskraftige argumenter og lade disse overbevise læseren. I tilfælde af det modsatte, at eleven ikke umiddelbart har en holdning til emnet, er det naturligvis vigtigt at lære eleven at tage en holdning på sig. Dette kan for eksempel gøres ved at læne sig op ad en holdning i en af opgavesættets tekster.

Eksempel C1 viser en elev, der formår at argumentere overbevisende for sin holdning. Eleven danner belæg for sine påstande og bruger opgavesættets tekster som rygdækning. Derudover udformer eleven sprogligt og retorisk sin besvarelse, så denne hele vejen igennem underbygger – og opbygger – elevens holdning til emnet.

### **Eksempel C1 (over middel), debatterende artikel**

Når influencere i så stor grad har overtaget roller som dem, hvis indflydelse er den primære læringskilde for børn, som endnu ikke er færdigopdraget, burde man måske tage stilling til, hvad man ville tænke om en mor, som har gjort, hvad Fie Laursen har gjort. Burde fx en lærer ikke være dybt bekymret, hvis en af sine elever fortalte, at hendes mor har opfordret til eventuelt forbrug af sugardating-sider, da det er en god måde at tjene penge på, som om det var normalt at gøre? Lad os spekulere videre og tilføje til hypotesen, at moren også har opfordret til intensive modifikationer til en kvindes krop ikke bare for at se pænere ud, men også for at tiltrække mere økonomisk gevinst i sugardating-verdenen. Tilføj opfordringen til forbrug af ulovlige euforiserende stoffer på billedet, og overvej hvordan kommunen ikke lige ville have taget hånd over sådan et scenarie? På mange måder lyder det til, at vi overordnet har med en række influencere, som lader sig selv gøre som nogle af de mest kaotiske forældre at gøre. Krockerts hovedargument ville lyde meget som en konklusion, man kunne tage herfra; at influencere får langt flere grønne kort til udøvelsen af problematisk adfærd og opdragelse, end forældre gør, selvom forældres indflydelse er i mange respekter faldende, og det modsatte kan siges om influencere. Er problemet så primært grundet i selve influencerne? [...]

Man kan blive ved i en evighed med at først kigge på influencere og derefter på deres sponsorer, eller at først kigge på sponsorer og derefter på de influencere, som de sponsorerer. I sidste ende synes jeg, at det ikke er et



spørgsmål om, hvorhenne deres skal peges mest skyld og tilknyttes højst ansvar. For mig er det ene spørgsmål, om hvordan vi sørger for, at alle de ting, som opgør unge menneskers læring, holder hinanden i tjek. Der skal være en ide eller et koncept af en art, som sætter rammer for, hvordan man som overordnet samfund garanterer, at de forskellige institutioner og fællesskaber ikke har en decimerende effekt på den unge og lærende. Et eksempel som jeg tror, at de fleste kan se for sig, er at vi fostrer en kultur, hvor det er standarden, at influencere afviser problematiske firmaer, og firmaer afviser problematiske influencere. Selvfølgelig er mange mennesker grådige for gevinst, så dette problem – synes jeg – skal være taklet med større intervention fra de andre dele af det overordnede samfund, bl.a. civilsamfundet og de offentlige institutioner. Hvis alle skal holde alle i tjek, har influencere i min bog også klart en stor rolle at spille. De skal også være med til at fostrer de unges forståelser for omverdenen. Alt fra vigtigheden af god sundhed og miljøet, til hvornår du ved, at din forælder opfører sig uetisk eller din lærer uprofessionelt.

Som kontrast til denne besvarelse viser eksempel C2, hvordan denne elev ikke demonstrerer overbevisende argumentation i sin besvarelse. Der er et fravær af basal argumentationsopbygning, ingen forankring i opgavesættets tekster og eleven bevæger sig over i et parallelt emne, der gør debatdelen upræcis ift. opgavesættets emne.

### Eksempel C2 (jævn), debatterende artikel

Som sagt i starten er det konstruktivt eller ødelæggende? Ærligt så er jeg splittet da der er mange gode sider af sociale medier, Vi hjælper hinanden og giver hinanden selvtillid. Der er sjove videoer og gode råd. Modsat dette er der så meget usikkerhed skabende ting, som er alt for let at få fingrene i. Man for det dårligt med sin krop fordi man ser forkert ud, i forhold til Instagrams holdninger. Men så igen på den anden side er der så meget krops positivitet online, Fordi lige så mange dårlige ting og mennesker du kan finde online lige så mange gode ting, er der. Det tror jeg på. Så sociale medier er megafede og super Nice, når det er under kontrol! Det skal være et fristed, ikke et sted hvor bekymringer vokser og gror. Jeg synes vi alle skal gøre vores del for at gøre det til et positivt sted at være.

### Gennemgående fejl og mangler i årets besvarelser

Censorerne tilbagemeldinger fortæller, at en stor del af årets elevbesvarelser har båret præg af dårligt sprog og ringe formidling. Talesprog, ufuldstændig syntaks og manglende tegnsætning virker til at være de største sproglige problemområder i år. Der kan med fordel lægges tungere vægt på det formelsproglige i den daglige undervisning og i arbejdet med elevernes skriftlige opgaver.

### Generelt om årets besvarelser

Baseret på årets censortilbagemeldinger kan det overvejes, om der i den daglige undervisning bør fokuseres endnu mere på forskrivningsfasen, således at eleverne trænes i at:

- 1) Gennemskue, hvilke elementer opgavebesvarelsen skal indeholde. Dette indebærer en grundig gennemlæsning af opgaveformuleringen, hvor eleven også gennemskuer, hvilke hints der gives.
- 2) Udvalge, hvilke analysepointer der er mest væsentlige at inddrage. Der er ofte ikke plads til samtlige analytiske betragtninger, og det er derfor vigtigt at eleven trænes i at udvælge de vigtigste for dermed at opnå dybde fremfor bredde i besvarelsen.
- 3) Fokuserer indledningen og nuancere afslutningen omkring emnet i opgaveformuleringen.

### Ad 1: Besvarelse af den stillede opgave

Enhver opgaveformulering inviterer eleven til at fokusere sin analyse, giver eleven et forslag til struktur af opgavebesvarelsen og præsenterer kerneord, der vil være hensigtsmæssige at koncentrere sig om. Dette gør sig gældende for både den analyserende og den debatterende artikel. Dermed kan eleverne med fordel trænes i at gennemskue disse elementer, idet de allerede efter et par gennemlæsninger vil have en idé om, hvordan deres

opgavebesvarelse kan og bør opbygges. Opgave 3 fra d. 21/5 kan eksemplificere denne pointe: Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger krisekommunikation i sprog og pressefotos.

Undersøgelsen indeholder i dette tilfælde tre taksonomiske niveauer: analyse, fortolkning og vurdering af coronataler af hhv. Statsminister Mette Frederiksen og Dronning Margrethe II. Der er ligeledes tre tekster, der skal inddrages i denne undersøgelse. Der, hvor eleverne bør være meget opmærksomme, er i de tre pinde, for her får eleverne præcise instruktioner om og hints til, hvordan teksterne skal behandles for at nå frem til den ønskede undersøgelse. Kerneordene er i denne opgave kommunikationssituation, sprog, retoriske virkemidler (disse tre begreber lægger op til, at eleven har Ciceros pentagram i tankerne), iscenesættelse samt krisekommunikation. Opdager eleverne ikke disse kerneord (eller hints), så kan undersøgelsen blive en stor mundfuld. Vi hjælper altså eleverne virkelig godt på vej, hvis vi styrker deres evne til at læse opgaveformuleringerne grundigt og udvikler deres blik for den hjælp, de får i den stillede opgave.

### Ad 2: Udvalgelse af analysepointer

Forståelsen for og den grundige læsning af opgaveformuleringen peger direkte ind i udvælgelsesprocessen, der ligger efter læsningen af opgaveformuleringen og før skrivningen af opgaven. Når eleven forstår at udpege de væsentlige elementer i opgaveformuleringen, giver det nemlig afsæt for at gå ind i forskrivningsfasen. I denne fase skal eleven udvælge hvilke pointer, der skal inkluderes i besvarelsen, hvilke citater der skal inddrages, osv. I den daglige undervisning i de skriftlige genrer kan det være hensigtsmæssigt at lære eleverne at lave et mindmap i forskrivningsfasen, så dette bliver en integreret del af skriveprocessen.

### Ad 3: Indledning og afslutning

I både den analyserende og den debatterende artikel bliver eleven bedt om at skrive en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning. Flere af årets censorer peger på, at der ikke er den ønskede sammenhæng mellem de to i årets besvarelser, og at den nuancerede afslutning i en del tilfælde er helt fraværende. [Råd og Vink for hf 2019](#) præsenterer idéer og øvelser til dette, se fx øvelse 7 og 9. [Råd og vink for STX 2021](#) præsenterer ideer til arbejdet med indledning og afslutning. I [Råd og vink for STX 2019](#) er der desuden autentiske kommenterede eksempler.

Overordnet er det vigtigt, at eleverne ved, at de i den analyserende artikel skal markere deres fordybelsesfokus og at de skal markere deres holdning i den debatterende artikel. Disse markeringer kan naturligvis udformes og trænes på mange forskellige måder i den daglige undervisning, men hermed opfordring at huske censorernes tilbagemeldinger: både indledning og afslutning skal være til stede, og der skal være en klar sammenhæng mellem de to samt en relation til opgaveformuleringens overordnede emne.

## Oversigt over opgaver og emner fra 2018-2020

Der findes efterhånden en solid opgavebank, der med fordel kan anvendes i den daglige træning af opgavegenrerne. Nedenfor ses en oversigt over skriftlige eksamenssæt siden de første vejledende sæt fra 2018. Alle skriftlige opgavesæt findes [her](#).

<b>Opgavesæt</b>	<b>Analyserende</b>	<b>Debatterende</b>
Vejledende opgavesæt 1	Børn og forældre i kunst og litteratur  Kropsfremstillinger	Hvad litteraturen kan betyde for os  Grænseoverskridende adfærd mellem kønnene
Vejledende opgavesæt 2	Fremstillinger af parforhold  Den politiske tale  Reklamefilm der påvirker forskelligt	Nødvendigheden af digital dannelse
Maj 2019	Forældre og børn  Kærlighed i lyrik  Grænser mellem dokumentar og fiktion	Interesse for litteratur
August 2019	Moderroller i kunst og litteratur  Kommunikation og retorik i lejlighedstaler  Virkemidler i kampagner	Holdninger til nyhedsformidling
December 2019	Livsforandrende begivenheder  Skildringer af engle i litteratur  Forholdet mellem fantasi og virkelighed	Grænser mellem reality og dokumentar
Maj 2020	Problematiske relationer  Ung og sårbar  Klima og kommunikation	True crime
Juni 2020	Livskriser  Sociale mediers indflydelse på relationer mellem mennesker  Menneskets forhold til naturen	Digitale teknologier og undervisning

Opgavesæt	Analyserende	Debatterende
August 2020	Skildringer af kvinders livsbetingelser i Det Moderne Gennembrud  Det sagte og usagte i samtaler  Menneskets vilje til at overskride egne grænser	Læsning, fordybelse og indsigt
December 2020	Tekster med eventyrlige træk  Modsætninger og magtforhold  Dannebrog som symbol	Krænkende sprogbrug
Maj 2021 (20/5)	Fortællinger om de voksnes verden  Skildring af sorg  Faglig formidling	Influencerens ansvar
Maj 2021 (21/5)	Kommunikation og konflikter  Venskabets betydning  Krisekommunikation	Iscenesættelse og dramatisering i dokumentarer

## Ressourcer til arbejdet med skrivning og de to skrivegenrer

[Centrale styredokumenter med både konkrete eksempler på elevbesvarelser og forslag til øvelser kan findes her:](#)

[Andre væsentlige dokumenter om skriftlighed i undervisningen kan findes her:](#)

[FAQ om de skriftlige eksamensgenrer:](#)